

Kullanıcıların Elektronik Kitap Görüntüleyicilerinde Bulunan Özellikler Hakkındaki Düşünceleri

The Perceptions of Users' on eBook Readers' Features

Erhan DELEN*

Giresun Üniversitesi

Şevket Ceyhun ÇETİN**

Texas Tech Üniversitesi

Murat KURUÇAY***

Texas Tech Üniversitesi

Mehmet ÖREN****

Texas A&M Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı çeşitli yaş ve özelliklere sahip elektronik kitap görüntüleyici (EKG) kullanıcılarının, EKG'lerin özelliklerine dayanarak, EKG kullanım sebeplerini belirlemek ve tespit edilen sebeplerin kullanıcıların kişisel özelliklerine göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Araştırmanın verileri 82 lisans ve daha ileri düzey eğitim seviyesine sahip EKG kullanıcılarından toplanmıştır. Katılımcılara EKG'lerin teknik, taşınabilirlik ve erişim özellikleri ile ilgili sorular sorulmuş ve bu özelliklerin EKG kullanımlarına ne kadar sebep oldukları irdelenmiştir. Elde edilen verilerin anlamlandırılmasında *t*-test ve ANOVA istatistiksel analizleri kullanılmıştır. Buna göre EKG'lerin taşınabilir özelliği genel olarak kullanıcıların EKG'leri basılı kitaplara tercih etmelerinin en önemli sebebi olduğu tespit edilmiştir. Kullanıcıların kişisel özellikleri EKG kullanım sebepleri ile ilişkilendirildiğinde, her gün EKG kullanan veya akademik amaçla EKG kullanan kullanıcıların EKG'lerin sahip olduğu teknik ve erişim özelliklerinin kullanımlarına etkisinin diğer kullanıcılara göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Kullanıcılar, bazı özel durumlarda kullanılan ve sınırlı kullanıcı kitlesini ilgilendiren bazı özellikleri (yazıdan sese dönüştürme, EKG'den çıktı alabilme, vb.) ise kullanımlarına ciddi birer sebep olarak görmemektedirler.

Anahtar kelimeler: Elektronik Kitap Görüntüleyici, Tablet

* Yrd.Doç.Dr., Giresun Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, erhan.delen@giresun.edu.tr

** Araştırma Görevlisi, Texas Tech Üniversitesi, sceyhun.cetin@ttu.edu

*** Araştırma Görevlisi, Texas Tech Üniversitesi, kurucaymurat7@hotmail.com

**** Araştırma Görevlisi, Texas A&M Üniversitesi, orenmehmet@yahoo.com

Abstract

The purpose of this study was to investigate eBook reader (ER) users' perceptions on eBook readers' features and explore how users' opinions differ based on their personal characteristics. The sample of the study was 82 ER users who had at least a bachelor's degree. In order to figure out the reasons of using ERs, participants were asked several questions about technical, mobility, and access features of ERs. The collected data was analyzed with *t*-test and ANOVA. As a result, it was found that mobility features of ERs are the most important reasons for users to prefer using an ER. When users' personal characteristics were considered, it was found that, users who use an ER in daily basis or for an academic purpose, use ERs' technical and access features more than other users. Results also show that users don't tend to use very specific features of ERs such as text to speech and printing.

Keywords: eBook Reader, Tablet

Giriş

Son yıllarda, teknolojiadaki yenilikler ve gelişmeler, insanların günlük hayatlarında birçok değişikliğe yol açmaktadır. Bunlardan bir tanesi de, insanların okuma alışkanlığıdır. Günümüzde bu alanda büyük teknoloji şirketleri (Apple, Sony, Amazon, Samsung, vb.) arasındaki rekabetin tabii bir sonucu olarak, elektronik kitap görüntüleyici (EKG) kullanımı insanların hayatında popüler hale gelmiştir. Örneğin, JISC Observatory Tech Watch (2012) tarafından sunulan raporda, Amazon şirketinin elektronik kitap satışlarının baskı kitaplarından daha fazla olduğu belirtilmiştir. Elektronik kitapların ve EKG'lerin bu derece popüler olmasının çeşitli nedenleri vardır. Yapılan araştırmalarda EKG'lerin yaygın kullanımının arkasında en fazla göze çarpan nedenler; EKG'lerin kolay erişilebilir, taşınabilir ve kullanılabilir olmaları ve üstün teknik ve etkileşim özelliklerine sahip olmaları şeklinde belirtilmiştir (Cheng, 2012; Cuddy, 2008; Davenport, 2005). Bunların yanı sıra, çevreyi koruma ve modayı takip etme gibi bazı kişisel tercih nedenleri de EKG kullanımını artırmaktadır.

İleri teknoloji donanımları ile üretilen EKG'ler, kullanıcıların istedikleri kitapların elektronik sürümlerine kolay ve hızlı bir şekilde erişebilmelerine olanak sağlar (Landoni & Hanlon, 2006). Örneğin, baskı kitaplara erişmek için harcanan gayretin aksine, EKG'lere uyumlu olarak üretilen kitaplar anında internet üzerinden indirilip okunmaya başlanabilir. EKG'lerin satın alınması basılmış kitaplara göre daha pahalı olmasına rağmen basılı kitapların elektronik sürümleri uzun vadede maddi olarak avantaj sağlamaktadır (Cheng, 2012; Woods & Ireland, 2008). Buna ek olarak, EKG kullanıcıları bazı kitap ve süreli yayınlara ücretsiz olarak erişebilmektedirler. Kitaplara erişimin yanı sıra, ihtiyaç duyulduğu takdirde okunan metin üzerinden kullanıcılar metin ile ilişkili bazı bilgilere de erişebilirler. Bilinmeyen bir kelimenin anlamına bakmak bu duruma örnek olarak verilebilir. EKG'ler sahip olduğu internet bağlantısı sayesinde ayrıca kullanıcılara sosyal paylaşım sitelerine erişim sağlama ve okudukları-dinledikleri kaynaklardan anlık paylaşım yapabilme imkânı sunmaktadır.

EKG'lerin avantajlarından bir diğeri de hafif olmaları ve bu nedenle kolay taşınabilmeleridir. Çoğu EKG basılmış kitapların çoğundan daha hafiftir ve kullanımları ergonomiktir (Schilit, Price, Golovchinsky, Tonaka, & Marshall,

1999). Bu avantaj, sık seyahat eden kullanıcılar için önemli bir tercih sebebidir. İçinde bir kütüphaneyi kapsayacak sayıda kitabı barındıran bir EKG'yi taşımak, basılı birkaç kitabı taşımaktan çok daha kolaydır (Davenport, 2005; Han, Zhang, Liu & Chen, 2010).

Kolay taşınabilir ve erişilebilir olmalarının yanı sıra EKG'lerin sahip oldukları birçok teknik özellikler kullanıcıların kitap okuma işlevini daha zevkli ve etkileşimli bir hale getirmektedir (Weber & Cavanaugh, 2006). Kullanıcılar EKG'leri sahip oldukları fonksiyonlarla etkileşimli bir şekilde kullanabilmekte ve tercih ettikleri özelliklerle aygıtlarını kişileştirebilmektedirler. Yazı tipinin, renginin ya da boyutunun değiştirilmesi, bilinmeyen kelimelerin gösterilmesi, okurken not alınması ve ayrıca kullanılarak yer işaretlenmesi bu fonksiyonlara örnek olarak verilebilir. EKG'ler çoklu ortam kaynaklarının (ses, video, animasyon, vb.) kullanımına ve entegre edilmesine olanak sağlamaktadır. Hatta entegre edilen bu çoklu ortam kaynakları engelli kullanıcıların süreli ve süresiz yayınları okumalarını kolaylaştırmaktadır. Örneğin, görme güçlüğü çeken bir okuyucu EKG'lerin sağladığı olanaklarla yazılı metinleri sesli olarak dinleyebilir.

EKG'ler sadece metin okumanın bir aracı değil, zengin içeriklerle birçok işin yapılabileceği etkileşimli ortamlardır. Etkileşim özellikleri, EKG'lerin eğitimde de önemli bir yere gelmesine vesile olmaktadır; çünkü etkileşim özelliği ile öğrencilerin ilgisi çekilebilir ve öğrenmelerine katkı sunulabilir (Binas, Stancel, Novak, & Michalko, 2012). Son zamanlarda, daha çok verim alınabilmesi için öğrencilerin sıkça kullanılan eğitim teknolojilerini daha etkileşimli bir şekilde kullanmaları teşvik edilmektedir. Hatta ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesi ile de teknolojinin okullarda daha etkileşimli olarak kullanılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda okullarda dağıtılmakta olan tablet bilgisayarlar birer EKG olarak işlev görerek, öğrencilerin etkileşimli içeriklere hızlı erişmelerine, derse olan ilgilerinin artırılmasına ve öğrenmelerinin iyileştirilmesine katkı sunması hedeflenmiştir (Akgün, Yılmaz, & Seferoğlu, 2011). Örneğin, elektronik kitap içine yerleştirilmiş bir Fizik uygulaması kullanılarak öğrencilerin optik konusu ile ilgili bir deneyi sanal olarak bu EKG üzerinden gerçekleştirmeleri sağlanabilir. Böylece, normal bir laboratuvar ortamında yapılacak deneyler daha kısa sürede ve az maliyetle güvenli bir şekilde yapılmış olur.

EKG'lerin yukarıda belirtilen avantajlarının yanı sıra kullanıcıların kişisel tercihlerinden kaynaklanan bazı dezavantajları da olabilir. Örneğin, LCD ekranlı bir görüntüleyici bazı okuyucular için göz yorgunluğu gibi rahatsızlıklara yol açarken, bu ekran türü diğer bazı kullanıcılar için tercih sebebi olabilir. Bu ekran türü rahatsız olan kullanıcı için basılı kitaplara nazaran dezavantaj oluşturur; fakat diğer başka bir kullanıcı renkli ekranı motive edici bir özellik olarak değerlendirebilir. Eğitim yönünden de düşünüldüğünde, EKG'lerin sahip oldukları özelliklerin genel manada avantaj veya dezavantajları bulunabilir. Örneğin, bir kullanıcı EKG'lerin etkileşim özelliklerinden faydalanarak bilmediği bir kelimenin veya bir kavramın anlamını kolayca öğrenebilir. Diğer bir taraftan elektronik kitap içeriğine yerleştirilmiş olan bir animasyon kullanıcının dikkatini dağıtabilir. Buna ek olarak EKG'lerin bazı etkileşim özelliklerinin de kullanıcıların

kavrama yeteneklerini geliştirmede yardımcı olduğu; bazı özelliklerinin ise olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır (Zucker, Moody, & McKenna, 2009).

Bütün yeni teknolojilerde olduğu gibi, EKG'lerden de verimli bir şekilde yararlanmak için, kullanıcılar belirli bir seviyede teknoloji okuryazarı olmalıdırlar. Örneğin, genç nesiller teknolojiye meraklı ve yatkın olduklarından EKG kullanımına kolayca adapte olabilirler ve özelliklerinden verimli bir şekilde faydalanabilirler. Ancak, yaşlı kullanıcıların EKG'lere alışmaları ve özelliklerini yeteri kadar keşfedip kullanmaları zor olabilir. Bunun yanı sıra, EKG'lerin batarya problemleri, ortamlar arası içerik uyumsuzluğu gibi bazı teknik sınırlılıkları da olabilir. Bu sınırlılıkların yeni teknolojilerin çıkmasıyla giderek azalmakta olduğu söylenebilir.

Elektronik kitap içeriklerini basılı kitap benzeri bir görüntü ile okuyuculara sunmak için piyasada özel teknolojilerin kullanıldığı birçok EKG vardır. Bu EKG'ler ekran yönünden okuyucuya avantaj sağlamakla beraber, teknik özellik yönünden sınırlıdırlar. Ancak kullanıcılar genel olarak aldıkları bir teknolojik ürün ile birçok ihtiyaçlarını gidermek isterler. Bundan dolayı yaygınlaşan ve ucuzlayan tabletler kullanıcılar tarafından hem birer EKG hem de diğer ihtiyaçlarını (fotoğraf ve video çekimi gibi) karşılayan birer araç olarak tercih edilmektedirler. Türkiye'de çok fonksiyonel hale gelen tabletlere ilgi giderek artmaktadır. Bundan dolayı EKG kullanıcılarının bu ürünleri kullanım sebeplerinin araştırılması önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı çeşitli yaş ve özelliklere sahip EKG kullanıcılarının, yukarıda bahsedilen EKG'lerin özelliklerine dayanarak, EKG kullanım sebeplerini belirlemek ve tespit edilen sebeplerin kullanıcıların kişisel özelliklerine göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğini ortaya koymaktır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Betimsel araştırma yöntemiyle hazırlanan bu çalışmanın örneklemini çeşitli yaş gruplarından elektronik kitap görüntüleyicisi kullanan 82 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılar amaçsal örnekleme metodu (Creswell, 2007) ile çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu süreçte araştırmacılar en az bir elektronik kitap görüntüleyicisi kullanan kişilere ulaşmış ve veri toplamışlardır. Örnekleme bulunan kişilerin yaş ve eğitim durumları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Yaş ve Eğitim Durumu

<i>Yaş</i>	<i>%</i>
15-20	1.2
21-25	7.3
26-30	43.9
31-35	29.3
36-40	15.9
41 ve üstü	2.4
<i>Eğitim</i>	<i>%</i>
Lisans	57.3
Yüksek Lisans	35.4
Doktora	7.3

Katılımcılara verilen ankette Kindle, iPad, Nook, akıllı telefon ve diğer seçenekleri verilmiş olup; elektronik kitap içeriklerini görüntülemek için hangi araçları kullandıkları sorulmuştur. Katılımcıların %82.3'ü sadece bir EKG kullandığını belirtirken, %17.7'lik kısmı ise birden fazla EKG kullandıklarını belirtmişlerdir. Sadece Kindle, iPad, Nook, akıllı telefon görüntüleyicilerini kullananların yüzdeleri sırası ile %30.4, %19, %22.8, %3.8'dir. Kullanıcıların %6.3'ü ise diğer görüntüleyicileri kullanmayı tercih etmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada katılımcıları elektronik kitap görüntüleyicilerini kullanmaya yönelten sebepleri ortaya çıkartmaya yönelik 10 maddelik kişisel bilgilerin yer aldığı ve 30 maddelik likert ölçeği formatında (1- Kesinlikle Katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, 5- Kesinlikle Katılıyorum) soruların sorulduğu bir anket kullanılmıştır. Bu anketteki 30 sorudan 7 tanesi uzman görüşü alınarak elenmiştir. Sonuç olarak, EKG'lerin kullanım sebepleri 23 adet likert ölçeği formatındaki soruların 3 farklı alt sebep grubuna ayrılması ile ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Bu sebep grupları şu şekilde sıralanmıştır: 1- Teknik (*Technical*), 2-Taşınırılık (*Mobility*), 3-Erişim (*Access*). Anketin bütünüün iç tutarlılık güvenilirliği .89 alpha katsayısı olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler 3 farklı alt grup için yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri tablolarda gösterilmiştir ve elde edilen bulguların kullanıcıların kişisel bilgilerine göre farklılık gösterip göstermedikleri *t*-test ve ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma ile ilgili tüm hesaplamalar ve sonuçlar SPSS 20 paket programından faydalanılarak yapılmıştır. Sonuçların anlamlılığının belirlenmesinde .05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. Bazı katılımcılara ait eksik veriler hesaplamalara dâhil edilmemişlerdir. Tablolarda gösterilen değerler okuma kolaylığı sağlanabilmesi için yuvarlanarak yazılmıştır. Bu yüzden bazı yüzdelerin toplamı tam 100 sonucunu vermeyebilir.

Bulgular

Bu kısımda ilk önce kullanıcıların EKG kullanımı hakkındaki bazı görüşleri tablolaştırılarak gösterilmiştir. Daha sonra da katılımcılardan alınan anket sonuçları 3 grup (teknik, taşınırılık ve erişim) altında değerlendirilerek analiz edilmiş ve bulgular rapor edilmiştir.

Tablo 2. EKG Kullanımı Süreleri

<i>Ne zamandır EKG kullanıyorsunuz?</i>	%
0-1 Ay	6.1
1-6 Ay	13.4
6-12 Ay	22
1-2 Yıl	35.4
2 senden fazla	23.2
<i>Ne sıklıkla EKG kullanıyorsunuz?</i>	%
Her gün	43.9
Haftada birkaç defa	36.6
Ayda birkaç defa	9.8
Ayda bir kere	9.7

Kullandıkları aygıtları ne zamandan beri ve ne sıklıkta kullandıkları sorulan katılımcıların cevapları yukarıda Tablo 2’de listelenmiştir. Tablodan görüleceği gibi kullanıcıların çoğu 1-2 yıldır (%34.4) veya 2 yıldan fazla (%23.2) süredir en az bir EKG kullanmaktadırlar. Yine bunların büyük bir çoğunluğu (%43.9) her gün sahip oldukları EKG’den yararlanmaktadırlar. Elde edilen bu sonuç katılımcıların çoğunun düzenli ve tecrübeli birer EKG kullanıcısı olduklarını göstermektedir.

Katılımcılara ayrıca EKG’leri ne amaçla kullandıkları ve okudukları yazılara PDF’den mi, yüklü olan bir uygulama üzerinden mi yoksa internet üzerinden mi ulaştıkları sorulmuştur. Tablo 3’te görüldüğü gibi, katılımcıların çoğu (%72) EKG’leri kişisel kullanım için tercih ederken %28’lik kısmı akademik amaçla tercih etmektedirler. Okunan yazılara ulaşım yöntemi olarak çoğu kullanıcı (%57.6) herhangi bir uygulama üzerinden (EPUB, Mobi, iBook) ulaşımı tercih ederken yaklaşık üçte biri PDF üzerinden okumayı tercih etmektedir. Az bir kısmı da (%9.6) internet üzerinden okuma yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3. EKG Kullanımı Amaç ve Yolları

<i>En çok hangi amaçla EKG kullanıyorsunuz?</i>	<i>%</i>
Akademik	28
Kişisel	72
<i>Hangi yolla okuduğunuz yazılara ulaşıyorsunuz?</i>	<i>%</i>
PDF	32.9
Uygulama (EPUB, Mobi, iBook)	57.6
İnternet	9.6

Teknik Sebepler

Bu gruptaki 12 soru kullanıcıların elektronik kitap görüntüleyici kullarımlarını teknik olarak hangi sebeplere bağladıklarını irdelemiştir. Genel olarak sorular basılı kitaplarda olmayan ve elektronik kitaplarda bulunan bazı teknik özelliklerin kullanıcıların elektronik kitap görüntüleyicilerini kullanmaya ne derecede teşvik ettiğini sorgulamıştır. Sorulara verilen cevapların yüzdeleri, ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4’te verilmiştir. En düşük puan 9. soruda (2.53), en yüksek puan ise 11. soruda (3.91) tespit edilmiştir. İlgili maddeler koyu renkte gösterilmiştir. Buna göre kullanıcıların yarısından çoğu (%53.1) görüntüleyicilerin yazıdan sese dönüştürme özelliğini kendileri açısından bir kullanım sebebi olarak görmezken, çoğu kullanıcı (%74.1) elektronik kitap görüntüleyicilerinin farklı kitap okuma uygulamalarını desteklemesini teknik açıdan en önemli kullanım sebebi olarak belirtmişlerdir.

Tablo 4. EKG Kullanımının Teknik Sebepleri

	1	2	3	4	5	X	Ss
1. Ayarlanabilir yazı boyutu ve stili okumamı geliştirir	%1.2	%3.7	%30.5	%30.5	%34.1	3.93	.95
2. Gelişmiş görünüm seçenekleri okumamı uyarlamamı sağlar	%0	%6.2	%35.8	%32.1	%25.9	3.78	.91
3. Karanlık yerlerde bile okumama devam edebilirim	%11.3	%18.8	%28.8	%15.0	%26.3	3.26	1.34
4. Not alma, sayfa işareti, tarama gibi özellikleri kullanırım	%3.7	%14.6	%20.7	%37.8	%23.2	3.62	1.11
5. Mobil görüntüleyici okumamı	%2.4	%7.3	%29.3	%32.9	%26.8	3.75	1.02

organize edebilmemi sağlar							
6. Etkileşimli elektronik kitaplar okumamı geliştirir	%3.7	%17.1	%30.5	%39.0	%9.8	3.34	1
7. Kitap okurken internet bağlantım olmasını severim	%14.8	%16.0	%19.8	%25.9	%23.5	3.27	1.48
8. Kitap okuyucumun görsel tasarımı beni okumaya motive eder	%4.9	%13.4	%39.0	%19.5	%23.2	3.43	1.13
9. Yazıdan sese dönüştürme özelliği ile kitapları dinlerim	%25.9	%27.2	%25.9	%9.9	%11.1	2.53	1.29
10.Kitap okuyucum üzerinde not alabilirim	%11.3	%18.8	%16.3	%28.8	%25.0	3.38	1.34
11.Kitap okuyucumda kitap okuyabileceğim çeşitli uygulamalar var	%4.9	%7.4	%13.6	%39.5	%34.6	3.91	1.11
12.Ben teknoloji meraklısı birisiyim ve incelemeyi severim	%0	%8.8	%35.0	25.0	31.3	3.79	1

Genel olarak bu grupta verilen cevapların tüm kullanıcılar için ortalama puanı 3.5 olarak bulunmuştur. Bu da genel olarak kullanıcıların teknik özellikleri önemsedikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Kullanıcıların kendi aralarında EKG'lerin teknik yapılarıyla ilgili düşüncelerinde herhangi bir farklılık olup olmadığını saptamak için katılımcıların yaş, eğitim durumu, kullanma zamanları, kullanma sıklığı ve kullanma amacı göz önünde bulundurularak karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan t-test ve ANOVA analizlerinin sonuçlarına göre, ele alınan değişkenlerde sadece kullanma sıklığı ve kullanım amacı açısından katılımcıların düşüncesinde anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuş olup diğer değişkenlerin karşılaştırılmasında herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır. Tablo 5'te ve Tablo 6'da bulunan anlamlı farklılıkların sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. ANOVA Testi - EKG Kullanım Sıklığı ve Teknik Sebepler

Teknik Özellikler	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar Arası	5.277	3	1.759	4.033	.010*
Grup İçi	31.403	72	0.436		
Toplam	36.68	75			

* $p < 0.05$

Yapılan ANOVA testi sonucuna göre, katılımcılar EKG'lerin teknik özelliklerini kullanımlarına sebep olarak belirtmelerinde; EKG'leri kullanma sıklıklarına göre anlamlı farklılık ($F(3,72) = 4.033, p < .05$) bulunmuştur (Tablo 5). Ortaya çıkan anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan post-hoc (Tukey) testinin sonucuna göre, EKG'leri her gün kullanan kişiler, EKG'lerin teknik özelliklerini ayda birkaç defa kullanan kişilere göre daha fazla kullanım sebebi olarak görmekteydir.

Tablo 6. t-Testi - EKG Kullanım Amacı ve Teknik Sebepler

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Teknik Akademik	19	3.83	.629	2.753	68	.008*
Özellik Kişisel	51	3.35	.645			

* $p < 0.05$

Katılımcılar ankette sorulan EKG kullanım amacına ilişkin akademik veya kişisel seçeneklerinden birini tercih etmişlerdir. Bu soruya ilişkin ayrıntılar Tablo 3'te verilmiştir. Tablo 6'da ise kullanım amacı ile teknik sebeplerin ilişkisi gösterilmiştir. EKG'leri akademik amaçla kullananlar ile kişisel amaçla kullananlar arasında EKG'lerin teknik özelliklerini önemseme açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur $t(68) = 2.735, p < .05, d = .66$ (Tablo 6). Bu sonuca göre akademik amaçla EKG kullananlar kişisel amaçla kullananlara göre teknik özellikleri daha fazla önemsemektedirler.

Taşınırılık

Bu grupta kullanıcıların elektronik kitap görüntüleyicilerinin taşınabilirliği ile ilgili ne düşündüklerini ortaya çıkartmak için 5 soru sorulmuştur. Sorular genel olarak elektronik kitapların özellikleri sayesinde kullanım kolaylığı sağladığı bazı durumların kullanıcılar tarafından nasıl karşılandığını irdelemiştir. Sorulara verilen cevapların yüzdeleri, ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. EKG'lerin Taşınırılık Özellikleri

	1	2	3	4	5	X	Ss
1.Elektronik kitap okuyucunun basılı kitaplara göre taşınması daha kolay	%1.2	%0	%14.6	%28	%56.1	4.38	.82
2.Bir okuyucuya çok kitabı yükleyebilirim	%0	%3.8	%8.8	%20	%67.5	4.51	1.03
3.Benim kitap okuyucunun pil ömrü çok uzun	%2.4	%2.4	%24.4	%20.7	%50	4.13	1.34
4.Benim kitap okuyucum ortalama bir kitaptan daha hafif	%0	%3.7	%11.1	%27.2	%58	4.40	.83
5.Kitap okuyucuma yere ve zamana bağımsız olarak her zaman ulaşabilirim	%0	%2.5	%9.9	%35.8	%51.9	4.37	.77

En düşük puan 3. soruda (4.13), en yüksek puan ise 2. soruda (4.51) tespit edilmiştir. Bu sonuca göre kullanıcıların yarısından çoğu (%70.7) kullandıkları görüntüleyicinin pil ömrünün çok uzun olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda kullanıcıların %87.5'i de (%20 + % 67.5) bu görüntüleyicileri kullanma sebebi olarak çok kitabı yükleyebilmeyi belirtmiştir. Genel olarak verilen cevapların tüm kullanıcılar için ortalama puanı 4.39 olarak bulunmuştur. Bu da genel olarak kullanıcıların elektronik kitap görüntüleyicilerin taşınırılık özelliklerini kullanmalarına önemli bir sebep olarak gördükleri sonucunu ortaya çıkartmaktadır.

Elde edilen sonuçları daha ayrıntılı incelemek için kullanıcıların kendi aralarında elektronik kitap görüntüleyicilerin taşınırılıklarıyla ilgili düşüncelerinde herhangi bir farklılık olup olmadığını saptamak için, katılımcıların yaş, eğitim durumu, kullanma zamanları, kullanma sıklığı ve kullanma sebebi göz önünde bulundurularak karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan t-test ve ANOVA analizlerinin sonuçlarına göre ele alınan değişkenlerin karşılaştırılmasında herhangi bir anlamlı farklılık bulunamamıştır. Sonuç olarak, katılımcıların EKG'lerin taşınırılığı ile ilgili özellikleri kullanımlarına sebep görmelerinde kullanıcı özelliklerine göre bir fark yoktur.

Erişim

Bu grupta sorulan 6 soru ile EKG'lerin erişim yönünden faydalarının katılımcıların kullanımına etkisi incelenmiştir. Genel olarak sorular basılı kitaplarda olmayan ve elektronik kitaplarda olan bazı özelliklerin kullanıcıların bu aygıtları basılı kitaba tercih sebebi olarak görüp görmedikleri irdelenmiştir. Sorulara verilen cevapların yüzdeleri, ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo 8'de verilmiştir. En düşük puan 6. soruda (3.13) ve en yüksek puan ise 4. Soruda (4.12) tespit edilmiştir. Buna göre kullanıcıların sadece %36.5'lik kısmı EKG kullanımını yazıcı vasıtasıyla elektronik kitap içeriklerini basabilmeye bağlamışlardır. Diğer yandan kullanıcıların %78'i internet ortamında ücretsiz elektronik kitaplara erişebildiğini ve bunun da kendileri için önemli bir kullanım sebebi olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 8. EKG'lerin Erişim Özellikleri

	1	2	3	4	5	X	Ss
1.Yeni kitapların elektronik formatlarına erişim indirebiliyorum	%0	%7.7	%24.4	%25.6	%42.3	4.03	1
2.Kitap okuyucum okuma esnasında istediğim bilgiye çok kolay erişmemi sağlıyor	%1.3	%5	%20	%35	%38.8	4.05	.95
3.Elektronik kitaplar basılı hallerine göre daha ucuz	%4.9	%3.7	%15.9	%32.9	%42.7	4.05	1.09
4.İnternet ortamında ücretsiz kitaplara erişebilirim	%2.4	%4.9	%14.6	%34.1	%43.9	4.12	1
5.Kitap okuyucum üzerinden internet ortamındaki kaynaklara erişebilirim (sözlük, vb.)	%7.3	%6.1	%24.4	%23.2	%39	3.80	1.23
6.Kitap okuyucum vasıtasıyla elektronik kitaplardan çıktı alabilirim	%15.9	%14.6	%32.9	%13.4	%23.1	3.13	1.36

Bu bölümdeki sorulara verilen cevapların tüm kullanıcılar için ortalama puanı 3.86 olarak bulunmuştur. Bu da genel olarak kullanıcıların elektronik kitaplara ve bazı kullanışlı özelliklere daha kolay erişebilmelerini bu aygıtları basılı kitaplara tercih etmelerine bir sebep olarak gördükleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır. EKG'lerin erişimi ile ilgili düşüncelerin kullanıcı özelliklerine göre farklılaşmış farklılaşmadığını saptamak için, katılımcıların yaş, eğitim durumu, kullanma zamanları, kullanma sıklığı ve kullanma sebebi göz önünde bulundurularak karşılaştırmalar yapılmıştır.

Yapılan *t*-test ve ANOVA analizlerinin sonuçlarına göre ele alınan değişkenlerde sadece kullanma sıklığı ve kullanım amacı açısından farklılıklar bulunmuş olup; diğer değişkenlerin karşılaştırılmasında herhangi bir anlamlı farklılık bulunamamıştır. Tablo 9'da ve Tablo 10'da bulunan anlamlı farkların sonuçları verilmiştir.

Tablo 9. ANOVA Testi - EKG Kullanım Sıklığı ve Erişim Sebepleri

Erişim	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar Arası	6.178	3	2.059	3.433	.021*
Grup İçi	43.188	72	0.600		
Toplam	49.367	75			

* $p < 0.05$

Tablo 9'da verilen ANOVA testinin sonucuna göre; kullanma sıklığı baz alındığında katılımcıların EKG'lerin erişim özellikleri hakkındaki düşüncelerinde farklılıklar saptanmıştır ($F(3,72) = 3.433, p < .05$). Ortaya çıkan anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan post-hoc (Tukey) testinin sonucuna göre, EKG'leri her gün kullanan kişiler bu aygıtların erişim özelliklerini ayda birkaç defa kullanan kişilere göre daha fazla kullanım sebebi olarak görmekte-dirler.

Tablo 10. *t*-Testi - EKG Kullanım Amacı ve Erişim Sebepleri

	Grup	N	Ortalama	Standart	t	df	p
				Sapma			
Erişim	Akademik	18	3.83	.592	2.148	67	.035*
Sebepleri	Kişisel	51	3.35	.855			

* $p < 0.05$

Katılımcıların EKG kullanım amaçlarına ilişkin soruya verdikleri akademik veya kişisel cevaplarına göre bu kişilerin EKG'lerin erişim özellikleri hakkındaki düşüncelerindeki görüş farklılıklarını tespit etmek için *t*-Testi yapılmıştır. Tablo 10'da verilen sonuçlara göre EKG'leri akademik amaçla kullanan kişilerin kişisel amaçla kullanan kişilere göre erişim özelliklerini anlamlı ($t(67) = 2.148, p < .05, d = .52$) bir şekilde daha fazla önemsedığı bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bulgularına göre, örnekleme yer alan katılımcıların %43.9'u her gün ve %80.5' i haftada en az birkaç defa olmak üzere sahip oldukları EKG'leri kişisel veya akademik amaçlı kullandıkları saptanmıştır. Katılımcıların %72'lik kısmı kullanım amaçlarını kişisel olarak belirtmiş ve geriye kalan %28'lik kısmı ise akademik amaç için kullandıklarını beyan etmişlerdir. Elde edilen bu bulgular, EKG kullanımlarının farklı amaçlar için dahi olsa son yıllarda gelişen teknoloji ile arttığını göstermektedir. Bu sonuç EKG'lere ait literatürdeki bulguları teyit eder mahiyettedir (Zhang & Kudva, 2013).

Katılımcıların EKG'leri tercih etmelerine neden olan sebepler teknik özellik, taşınabilirlik, erişim başlıkları altında araştırılmış ve sonuçlar rapor edilmiştir. Buna göre EKG'lerin taşınabilir özelliği genel olarak kullanıcıların EKG'leri basılı kitaplara tercih etmelerinin en önemli sebebi olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç Cheng'nin (2012) çalışmasının sonuçları ile örtüşmektedir.

Teknik özelliklerin EKG kullanıcılarını ne derece etkilediği konusu ele alındığında kullanıcıların yazıdan sese dönüştürme gibi az ihtiyaç duyulan özellikleri çok önemsemedikleri; ancak EKG'lerde mevcut olan farklı birçok uygulama ile elektronik içeriğe ulaşabilmeyi önemsedikleri ve sevdikleri saptanmıştır. Yukarıda bahsedilen yazıdan sese dönüştürme özelliği gibi bazı teknik özellikler genel kullanıcılardan ziyade, özel ihtiyacı olan (örn: engelli veya yaşlı) kullanıcılar için yararlı olacağından bu sonucun ortaya çıkması normal karşılanabilir. Bunun yanı sıra çoğu EKG tarafından desteklenen farklı formattaki içerikler kullanıcıları olumlu yönde motive etmektedir. Bu durum ilk alındığında pahalı olduğu düşünülen EKG'lerin uzun vadede ekonomik olarak kazanç sağladığı fikrini desteklemektedir (Cheng, 2012; Woods & Ireland, 2008).

Teknik özellikler genel olarak düşünüldüğünde EKG'leri her gün kullanan ve akademik amaç ile kullanan kullanıcılar, EKG'leri daha az sıklıkla ve kişisel amaç ile kullanan kullanıcılara göre ilgili teknik özellikleri daha fazla kullandıkları ve önemsedikleri bulunmuştur. Bunun sebebi kullanıcının belli bir amaç doğrultusunda kullanımı ve sık kullanmanın getirdiği değişik teknik ihtiyaçlar olabilir. Örneğin, teknik özelliklerden olan not alma ve internete bağlanabilme özellikleri EKG'leri akademik amaç ile kullanan kullanıcılar için yararlı olması kaçınılmazdır.

Gelişen teknolojiye paralel olarak EKG'ler gün geçtikçe taşınabilirlik açısından geliştirilerek daha ergonomik bir yapıya kavuşturulmuştur. Bunun sonucu olarak bir EKG'nin ortalama basılı bir kitaptan hafif olması ve taşınmasının kolay olması, kapasitesine göre çok fazla sayıda kitap yüklenebilmesi (Davenport, 2005) ve yere ve zamana bağlı olmaksızın kullanılabilmesi neredeyse bütün katılımcıların tercih sebepleri arasında yer almaktadır (Zhang & Kudva,2013). İhtiyaç duyulan bilgiye sayısız kaynak yüklenebilen bir EKG yardımı ile ulaşabilmek şüphesiz kullanıcıları olumlu yönde motive etmektedir. Örneğin, işe gitmek uzun süre yolculuk yapması gereken bir kullanıcı ilgisini çeken birçok süreli veya süresiz yayınların elektronik formatlarına EKG yardımı ile yolculuk süresince ulaşabilir. EKG kullanımı yerine tercih edilen basılı yayınları taşımak kullanıcı için daha zahmetli olacaktır (Han, Zhang, Liu & Chen,2010).

Buna ek olarak EKG'lerde bulunan özellikler sayesinde kullanıcılar birçok yöntem ile zengin içeriklere erişebilmektedirler. Örneğin, internet ortamındaki kaynaklara (sözlük, ücretsiz kitaplar vb.) erişim kolaylığı EKG'lerin tercih edilmesi hususunda diğer bir neden olarak göze çarpmaktadır. Elektronik formattaki kitapların basılı kitaplara göre daha ucuz olmalarının yanı sıra, EKG'ler ücretsiz olarak da birçok içeriğe erişim sağlayabilmektedir. Örneğin, birçok gazete ve dergi EKG'ler tarafından erişilebilecek bir şekilde tasarlanmakta ve okuyuculara sunulmaktadır. Okuyucular okudukları içerikle ilgili daha fazla bilgi edinmek istediklerinde EKG'ler bu ihtiyaca da cevap vermektedir. İçerisinde yüklü olan sözlük ve ansiklopedi gibi içerikler bu konuda bir seçenek olabileceği gibi, internet bağlantısı sayesinde uçsuz bucaksız bilgiye EKG'ler ile ulaşmak da mümkündür.

Kullanıcıların özellikleri göz önünde bulundurulduğunda aynı EKG'lerin teknik özelliklerinde olduğu gibi EKG'leri her gün ve akademik amaç ile kullanan okuyucular diğer kullanıcılara göre EKG'lerin erişim özelliklerini kullanımlarına daha fazla sebep olarak ifade etmektedirler. Her gün EKG ile meşgul olan veya EKG'yi akademik amaçla kullanan bir okuyucunun farklı bilgilere, ucuz veya ücretsiz içeriklere erişim ihtiyacı duyması gayet normaldir. Yaygın kullanılan EKG'ler de bu ihtiyaçlara cevap verebilmesi daha fazla kullanıcının dikkatini ve ilgisini çekmektedir.

Bu çalışmada kullanıcıların EKG'leri neden ve hangi amaçla kullandıkları ve neden basılı kitaplara tercih ettikleri sorusuna cevap aranmıştır. Kullanıcıların kişisel ve akademik amaçlar için tercih ettikleri EKG'lerde bulunan teknik, taşınabilirlik ve erişim gibi özelliklerin kullanıcıları ne derece etkiledikleri sorgulanmıştır. Genel olarak kullanıcılar yukarıda bahsedilen özellikleri

kullanımlarına birer sebep olarak görmektedirler. Bazı özel durumlarda kullanılan ve sınırlı kullanıcı kitlesini ilgilendiren bazı özellikleri (yazıdan sese dönüştürme, EKG'den çıktı alabilme, vb.) ise kullanımlarına ciddi birer sebep olarak görmemektedirler.

Sonuç olarak, EKG'ler yere ve zamana bağımlı olmaksızın kullanıcıların istedikleri süreli ve süresiz yayınlara oluşturdukları elektronik kütüphanelerden ulaşabilmekte ve okuma alışkanlıklarını olumlu yönde etkilenmektedir. Bu çalışma en düşük eğitim seviyesi lisans eğitimi olan 82 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Gelecek çalışmalarda farklı markadaki EKG'lerin tercih sebepleri daha ayrıntılı bir şekilde irdelenebilir ve daha küçük yaştaki kullanıcıların EKG'lere bakış açıları araştırılabilir.

Kaynakça

- Akgün, E., Yılmaz, E. O., & Seferoğlu, S. S. (2011). Vizyon 2023 strateji belgesi ve fırsatları artırma ve teknolojiyi iyileştirme hareketi (FATİH) projesi: Karşılaştırmalı bir inceleme. *XIII. Akademik Bilişim Konferansı (AB11)*, 2-4.
- Binas, M., Stancel, P., Novak, M., & Michalko, M. (2012, November). Interactive eBook as a supporting tool for education process. In *Emerging eLearning Technologies & Applications (ICETA), 2012 IEEE 10th International Conference on* (pp. 39-44). IEEE.
- Cheng, L. (2012). Ebook-Free Access and Reading: Eluding the Flamethrower and the Mechanical Hound Maryann Muhilly Info 653 Digital Libraries Drexel University.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cuddy, C. (2008). E-book Readers. *Journal of Electronic Resources in Medical Libraries*, 5(4), 389-394.
- Davenport, C. B. (2005). Preparing text for PDA reading. *Nurse Educator*, 30(5), 193-194.
- Han, J., Zhang, B., Liu, J., & Chen, X. (2010, July). The comparative study of mainstream e-book readers. In *Computer Science and Information Technology (ICCSIT), 2010 3rd IEEE International Conference on* (Vol. 8, pp. 461-464). IEEE.
- Landoni, M., & Hanlon, G. (2006). E-book reading groups: Interacting with e-books in public libraries. *Electronic Library, The*, 25(5), 599-612.
- Observatory TechWatch Series, Report No. 4, Final Version, (December 2012). Preparing for Effective Adoption and Use of Ebooks in Education. Retrieved from <http://blog.observatory.jisc.ac.uk/techwatch-reports/ebooks-in-education/>
- Schilit, B. N., Price, M. N., Golovchinsky, G., Tanaka, K., & Marshall, C. C. (1999). "As we may read: the reading appliance revolution." *IEEE Computer*, 32(1), 65-73.
- Weber, C. L., & Cavanaugh, T. W. (2006). Promoting reading: Using ebooks with gifted and advanced readers. *Gifted Child Today*, 29(4), 56-63.

- Woods, B., & Ireland, M. (2008). E-Book loans: An e-twist on a classic interlending service. *Interlending & Document Supply*, 36(2), 105-115.
- Zhang, Y., & Kudva, S. (2013). Ebooks vs. print books: Readers' choices and preferences across contexts. *Journal of the Association for Information Science and Technology*.
- Zucker, T. A., Moody, A. K., & McKenna, M. C. (2009). The effects of electronic books on pre-kindergarten-to-grade 5 students' literacy and language outcomes: A research synthesis. *Journal of educational computing research*, 40(1) 47-87.